

”Työväestö ja sivistys”

THPTS:n kesäseminaari 2015

Anna Rajavuori

Helsingin yliopisto

anna.rajavuori@helsinki.fi

Sosialistiagitaattorit maatyöväestön valistajina ja opettajina

Matkasaarnaajat, valistuspuhujat ja 1900-luvun vaihteesta myös poliittiset agitaattorit kiertelivät kylistä kyliin levittäen aatteitaan. Eduskuntauudistuksen vuoksi Sosialidemokraattisen Puolueen agitaatio- ja valistustoimintaa ryhdyttiin järjestämään pääosin vaalipiireittäin vuonna 1906. Tärkeänä agitaatiomatkojen kohteena olivat vaalipiirin ns. pimeät seudut, joilla ei ollut aktiivista työväenliikkeen toimintaa. Kiertävien puhujien toimenkuvaan kuului paitsi puheiden pitäminen myös sosialistisen kirjallisuuden kauppaaminen ja avustaminen yhdistystoiminnassa. Käsittelem SDP:n kiertävien maaseutuagitaattorien valistuksellista tehtävää 1900-luvun ensivuosisikymmenellä. Miten agitaattorit pyrkivät koulumaan maatyöväestöstä ”itsetietoisia sosialisteja”?

Maaseutuagitaation merkittävä tehtävänä oli herättää työväestö luokkatietoisuuteen. Kyseessä oli identiteetti-projekti, jonka tavoitteena oli kasvattaa maaseudun työväkeä ”itsetietoisuuteen” eli ymmärtämään yhteiskunnassa vallitsevat luokkasuhteet ja oma asemansa tässä järjestelmässä. Itsetietoisuuden sosialistin tuli päästä eroon tietämättömyydestä, nöyryydestä ja herranpelosta, mutta myös liiasta innosta ”nurkkatansseja ja väkijuomia” kohtaan. Itsekasvatus ja itsensä kehittäminen nähtiin edellytyksenä poliittiselle toimijuudelle ja yhdistystoiminnalle. Ilman kasvattavia pyrkimyksiä kohti itsetietoisuutta myös poliittinen toiminta yhteisten päämäärien eteen nähtiin mahdottomaksi. Erityisen otollisena kasvattaville pyrkimyksille pidettiin nuorisoa ja sen merkitystä korostettiin myös agitaatiossa. Agitaattorin tehtävänä oli myös toimia elävänä esimerkkinä itsetietoisesta sosialistista. Identiteetti-projektin ohella agitaattorin tehtävänä oli neuvoa yhdistyksen toimintaan liittyvissä rutiineissa ja muissa käytännön asioissa. Yhdessä toimimisen nähtiin osaltaan luovan veljeyden henkeä ja luokkaan perustuvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Esitelmä perustuu tekeillä olevaan poliittisen historian väitöskirjaan, joka käsittelee sosialistista agitaatiota ja agitaatiotilaisuuksia 1900-luvun alun keskisuomalaisella maaseudulla. Lähteenä on käytetty agitaattorien matkakertomuksia ja muuta sanomalehtiaineistoa.